Lietas Nr. A420376513
Lietas arhīva Nr. AA43-0591-15/3

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2015.gada 31.martā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente S.Gintere,
tiesneses I.Amona un L.Konošonoka

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu – pienākuma uzlikšanu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai veikt /pers. A/ vecuma pensijas pārrēķinu par laika periodu no 1996.gada 1.janvāra līdz 1997.gada 29.maijam, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2013.gada 19.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. A/ vērsās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā (turpmāk – VSAA) ar iesniegumu, lūdzot piešķirt vecuma pensiju no 2010.gada 1.oktobra.

Vecuma pensija un piemaksa pie pensijas pieteicējam piešķirta no 2010.gada 1.oktobra ar VSAA Rīgas pilsētas Vidzemes nodaļas 2010.gada 29.oktobra lēmumu Nr.52946 un Nr.52947.

[1.1] 2011.gada 13.aprīlī pieteicējs lūdza sniegt rakstisku skaidrojumu par apdrošināšanas stāža aprēķinu par darbu VAS „/Nosaukums/".

VSAA Rīgas pilsētas Vidzemes nodaļa sniedza 2011.gada 20.aprīļa atbildi Nr.21.2-9.2/438, norādot, ka sociālās apdrošināšanas informatīvajā sistēmā ir reģistrēts pieteicēja darba periods VAS „/Nosaukums/" no 1996.gada 1.janvāra līdz 1998.gada 29.maijam, taču no 1996.gada 1.janvāra līdz 1997.gada 31.augustam nav reģistrēts obligāto iemaksu objekts. VSAA balstījās uz likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" pārejas noteikumu 26. un 27.punktu un aprēķināja pieteicējam pensiju, ņemot vērā, ka minētajā periodā obligāto iemaksu objekts ir minimālā darba alga, par 1996.gada janvāri, februāri un martu – 28,00 lati mēnesī un par periodu no 1996.gada aprīļa līdz 1997.gada augustam – 38,00 lati mēnesī.

2011.gada 30.jūnijā VSAA Pensiju metodiskās vadības daļa ar vēstuli Nr.11-3/7970 pieteicējam sniegusi tādu pašu atbildi uz pieteicēja 2011.gada aprīļa iesniegumu, kas bija adresēts VSAA un citām iestādēm.

[1.2] 2011.gada 16.novembrī /pers. A/ iesniedza Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā pieteikumu par juridiskā fakta konstatēšanu, lūdzot konstatēt pieteicēja darba algas apmēru VAS „/Nosaukums/" un uzdot VSAA veikt vecuma pensijas pārrēķinu par periodu no 1996.gada 1.janvāra līdz 1997.gada 31.augustam.

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa ar 2013.gada 24.aprīļa lēmumu izbeidza tiesvedību civillietā Nr.C30795911, jo atzina, ka konkrētās lietas izskatīšana nav pakļauta vispārējās jurisdikcijas tiesai.

[2] /pers. A/ 2013.gada 14.maijā iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, lūdzot konstatēt, ka Latvijas Nacionālā arhīva Personāla dokumentu valsts arhīva (turpmāk – Arhīvs) izdotā izziņa par aprēķināto darba algu un sociālo nodokli apliecina pieteicēja faktisko darba algu, un uzdot VSAA veikt pieteicēja vecuma pensijas apmēra pārrēķinu. Pieteikums pamatots šādi.

[2.1.] Pieteicēja ieskatā faktiskās algas apmēru par darba periodu VAS „/Nosaukums/" bija jāuzskaita Valsts sociālās apdrošināšanas fondam, vēlāk Valsts ieņēmumu dienestam. Šīs iestādes minēto pienākumu nav pildījušas godprātīgi.

[2.2] Dati par pieteicēja faktisko algu periodā no 1996.gada 1.janvāra līdz 1997.gada 31.augustam nav iesniegti VSAA Vidzemes rajona nodaļā. Pensijas aprēķinā ņemta vērā Latvijas valstī noteiktā minimālā darba alga, lai gan pieteicēja faktiskā daba alga bija lielāka, ko apliecina Arhīva izziņa.

[2.3] Nav noteikts, kādā veidā var pierādīt faktisko algu, ja valsts iestāžu nolaidības vai bezdarbības rezultātā tā nav fiksēta Valsts sociālās apdrošināšanas fonda datu bāzē, vai arī, ja ar 1996.gadu ieviešot personificētu iemaksu uzskaiti, tā nebija pilnvērtīga. Tā rezultātā pieteicējs cietis materiālus un morālus zaudējumus.

[3] Paskaidrojumos par pieteikumu VSAA to neatzina, cita starpā atsaucoties uz Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 15.oktobra spriedumu Nr.SKA-326/2009, kurā, analizējot likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" pārejas noteikumu 26. un 27.punkta normas, norādīts, ka likumdevējs likuma „Par valsts sociālo

apdrošināšanu" pārejas noteikumu 27.punktā skaidri un noteikti ir paredzējis, kādas ziņas izmantojamas par obligāto iemaksu objektu. Proti, tikai tas obligāto iemaksu objekts, kas bijis reģistrēts VSAA. Ja tādu ziņu nav, par obligāto iemaksu objektu ir pieņemama minimālā darba alga.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2013.gada 19.decembra spriedumu noraidīja /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu – pienākuma uzlikšanu VSAA veikt pieteicējam vecuma pensijas pārrēķinu par periodu no 1996.gada 1.janvāra līdz 1997.gada 29.maijam. Spriedums pamatots šādi.

[4.1] Likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" pārejas noteikumu 26. un 27.punkts noteic, ka no 1991.gada 1.janvāra līdz 2001.gada 13.martam (ieskaitot) persona ir sociāli apdrošināta, sākot ar dienu, kad tā ieguvusi darba ņēmēja statusu vai iesaukta obligātajā aktīvajā militārajā dienestā, neatkarīgi no tā, vai faktiski ir veiktas obligātās iemaksas (sociālais nodoklis). Ja par šo pārejas noteikumu 26.punktā minētajām personām obligāto iemaksu (sociālā nodokļa) administrācijā nav reģistrēts obligāto iemaksu (sociālā nodokļa) objekts atbilstoši šā likuma 14.panta pirmajā daļā noteiktajam, obligāto iemaksu (sociālā nodokļa) objekts ir Ministru kabineta noteiktā minimālā darba alga attiecīgajā laika periodā.

Lietā nav strīda, ka pieteicējs laika posmā no 1996.gada 1.janvāra līdz 1998.gada 29.maijam ir bijis darba ņēmējs VAS „/Nosaukums/". Valsts ieņēmumu dienests ir sniedzis ziņas, ka VAS „/Nosaukums/" Valsts ieņēmumu dienestā iesniegtajos pārskatos „Ziņojums par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām no darba ņēmēju darba ienākumiem, iedzīvotāju ienākuma nodokli un uzņēmējdarbības riska valsts nodevu" par periodu no 1996.gada 1.janvāra līdz 1997.gada 31.augustam pieteicējs nav uzrādīts kā darba ņēmējs un par viņu nav veikts sociālā nodokļa maksājums. Minēto apliecina Valsts ieņēmumu dienesta 2011.gada 22.jūlija vēstule (*lietas 18.lapa*). Savukārt pieteicējs ir iesniedzis Arhīva 2005.gada 3.jūnija izziņu Nr.1751/6-8 (*lietas 13.lapa*), kur rakstīts, ka pieteicējam bija aprēķināta darba alga un sociālais nodoklis no 1996.gada janvāra līdz 1998.gada maijam.

Tātad darba devējs (VAS „/Nosaukums/") ir aprēķinājis pieteicējam sociālo nodokli. Tomēr tas nenozīmē, ka sociālais nodoklis ir iemaksāts valsts budžetā. Valstī nav reģistrētas ziņas, ka nodoklis būtu samaksāts. Tiesa atzina, ka šāda situācija deviņdesmitajos gados bija iespējama.

Likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" pārejas noteikumu 26. un 27.punkta mērķis ir aizsargāt darba ņēmējus, ja darba devējs nav veicis savu pienākumu un nav nomaksājis sociālās apdrošināšanas iemaksas. Ja sociālā nodokļa iemaksa nav reģistrēta, tad sociālo iemaksu objektu aprēķina, vadoties no valstī attiecīgajā laika periodā noteiktās minimālās algas.

Tiesa uzskatīja, ka šāda darba ņēmēja aizsardzība atbilst sociāli atbildīgas valsts principam, ir izsvērta un pietiekama. Tātad uz konkrētiem faktiskiem apstākļiem attiecas likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" pārejas noteikumu 26. un 27.punkta regulējums. Lietā nav jākonstatē vēl papildus juridiskais fakts, tas izietu ārpus minētā likuma pārejas noteikumu 26. un 27.punkta tiesiskā regulējuma.

[4.2] Pieteicējs uzskata, ka tiesai ir jāņem vērā tiesu prakse līdzīgā lietā C28382609, kurā Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa 2010.gada 15.jūnijā taisījusi spriedumu.

Likums „Par tiesu" varu noteic, ka, spriežot tiesu, tiesneši ir neatkarīgi un pakļauti tikai likumam (10.panta pirmā daļa).

Tiesa uzskatīja, ka izskatāmajā gadījumā tiesai nav jāveic tiesību normu interpretācija. Likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" pārejas noteikumu 26. un 27.punkts ir skaidrs un saprotams un tas ir piemērojams tā, kā likumdevējs to ir vēlējies. Viens tiesas spriedums (lietā C28382609) neveido tiesu praksi, tajā nav nosprausta kāda fundamentāla tiesību normu interpretācija, kā dēļ šajā lietā tiesai būtu jāsniedz papildus argumentācija savam atšķirīgajam viedoklim.

[5] /pers. A/ iesniedza apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas spriedumu, pamatojoties uz pieteikumā norādītajiem argumentiem un papildus akcentējot, ka par faktiskās algas apmēru un nomaksāto nodokli liecina VAS „/Nosaukums/" ik mēnesi izsniegtās izziņas par algas aprēķiniem un ieturēto sociālo nodokli.

[6] VSAA rakstveida paskaidrojumos apelācijas sūdzību uzskatīja par nepamatotu, norādīja, ka pirmās instances tiesa ir pareizi izvērtējusi lietas apstākļus.

[7] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmo daļu Administratīvā apgabaltiesa administratīvo lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījusi lietas materiālus, apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs ir nokavējis termiņu pieteikuma iesniegšanai administratīvajā tiesā.

[8.1] Izskatāmajā gadījumā pieteicējs nepiekrīt tam, ka VSAA vecuma pensijas aprēķinā nav ņēmusi vērā viņa faktisko darba algu VAS „/Nosaukums/" laika posmā no 1996.gada 1.janvāra līdz 1997.gada 31.augustam.

Uz pieteicēja iesniegumiem, kuros apstrīdēts VSAA veiktais apdrošināšanas iemaksu algas aprēķins, sniegta VSAA Rīgas pilsētas Vidzemes nodaļas 2011.gada 20.aprīļa atbilde Nr.21.2-9.2/438 (*lietas 87.lapa*) un VSAA Pensiju metodiskās vadības daļas 2011.gada 30.jūnija atbilde Nr.11-3/7970 (*lietas 95.lapa*).

Augstākas iestādes – VSAA Pensiju metodiskās vadības daļas 2011.gada 30.jūnija atbildē Nr.11-3/7970, kurā izskatīti pēc būtības pieteicēja iebildumi par iemaksu algas aprēķinu laika posmā no 1996.gada 1.janvāra līdz 1997.gada

31.augustam, nav norādīts pārsūdzēšanas termiņš un kārtība. Līdz ar to, ievērojot Administratīvā procesa likuma 188.panta pirmajā un trešajā daļā noteikto, pieteicējam bija tiesības viena gada laikā no administratīvā akta spēkā stāšanās iesniegt pieteikumu administratīvajā tiesā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Nav strīda, ka pieteicējs minēto atbildi ir saņēmis un atbilstoši Administratīvā procesa likuma 70.panta otrās daļas nosacījumiem, kas bija spēkā VSAA 2011.gada 30.jūnija atbildes Nr.11-3/7970 paziņošanas laikā, uzskatāms, ka pieteicējs atbildi saņēma septītajā dienā, t.i. 2011.gada 7.jūlijā.

Tā kā pieteikums iesniegts 2013.gada 14.maijā, konstatējams, ka pieteikuma iesniegšanas termiņš ir nokavēts desmit mēnešus.

[8.2] Apgabaltiesa secina, ka pirmās instances tiesa, atzīstot, ka prasījums lietā ir par pieteicējam piešķirtās vecuma pensijas pārrēķinu, proti, labvēlīga administratīvā akta izdošanu, nepamatoti nav vērtējusi jautājumu par pieteikuma pieļaujamību atbilstoši Administratīvā procesa likuma 190. un 190.[1]panta nosacījumiem attiecībā uz termiņa atjaunošanu pieteikuma iesniegšanai.

Līdz ar to apgabaltiesa izvērtē jautājumu par procesuālā termiņa atjaunošanu pieteikuma iesniegšanai.

[9] No lietas materiāliem ir redzams, ka jautājumā par darba algu periodā no 1996.gada 1.janvāra līdz 1998.gada 29.maijam un par labvēlīgāka akta attiecībā uz apdrošināšanas iemaksu algu izdošanu pieteicējs 2011.gada 16.novembrī bija nepareizi vērsies ar pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa ar 2013.gada 24.aprīļa lēmumu ir izbeigusi tiesvedību civillietā Nr.C30795911, jo atzinusi, ka konkrētās lietas izskatīšana nav pakļauta vispārējās jurisdikcijas tiesai (*lietas 70.-71.lapa*).

Pēc minētā tiesas lēmuma pieņemšanas pieteicējs 2013.gada 14.maijā pieteikumu ir iesniedzis Administratīvajā rajona tiesā.

Apgabaltiesa konstatētajos faktiskajos apstākļos – VSAA Pensiju metodiskās vadības daļas 2011.gada 30.jūnija atbildē Nr.11-3/7970 nav norādīta lēmuma pārsūdzēšanas kārtība un termiņš un fakts, ka pieteicējs savlaicīgi bija vērsies tiesā, kurai šādi strīdi nav pakļauti, bet tiesas lēmums par tiesvedības izbeigšanu pieņemts tikai pēc viena gada un pieciem mēnešiem – atzīst, ka pieteicējam atjaunojams termiņš pieteikuma iesniegšanai par labvēlīga akta izdošanu par piešķirtās vecuma pensijas pārrēķināšanu.

[10] Pārbaudījusi lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[11] Likuma „Par valsts pensijām" 9.panta pirmā daļa vispārīgi noteic, ka valsts pensijas apmērs ir atkarīgs no apdrošināšanas stāža, kurā ieskaitāmi mēneši, kuros veiktas vai bija jāveic apdrošināšanas iemaksas attiecīgajam sociālās apdrošināšanas veidam. 9.panta otrā daļa noteic, ka apdrošināšanas stāžu veido apdrošināšanas iemaksu periodi, kuru laikā: 1) persona bijusi obligāti sociāli apdrošināmā persona kā: a) darba ņēmējs, par kuru veiktas vai bija jāveic apdrošināšanas iemaksas, b) pašnodarbinātais, kurš veicis apdrošināšanas iemaksas.

Atbilstoši likumā lietotajiem terminiem, saskaņā ar 1.panta 1.punktu apdrošināšanas stāžs ir pilnos gados izteikts laika periods, kurā sociāli apdrošinātā persona pati veikusi sociālās apdrošināšanas iemaksas vai par to veiktas vai bija jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas, kas attiecas uz tām sociāli apdrošināmajām personām, kuras apdrošināšanas iemaksas veic ar citu personu starpniecību vai par kurām maksājumus izdara citas personas. Savukārt saskaņā ar 1.panta 3.punktu apdrošināšanas iemaksas ir sociālās apdrošināšanas iemaksas, ko pensiju apdrošināšanai un invaliditātes apdrošināšanai par apdrošināto personu veicis darba devējs vai pati apdrošinātā persona vai kas veiktas no valsts pamatbudžeta vai attiecīgajiem sociālās apdrošināšanas speciālajiem budžetiem, vai arī iemaksas, kas bija jāveic par tām sociāli apdrošināmajām personām, kuras apdrošināšanas iemaksas veic ar citu personu starpniecību vai par kurām maksājumus izdara citas personas.

Tādējādi, ņemot vērā spēkā esošo normatīvo regulējumu, pensijas apmērs personai ir atkarīgs no apdrošināšanas stāža un no apdrošināšanas iemaksu apmēra.

Likuma „Par valsts pensijām" 10.pants noteic, ka apdrošināšanas stāžu apliecina VSAA uzkrātie dati, kas pierāda apdrošināšanas iemaksu izdarīšanu.

[12] Pieteicēja gadījumā VSAA rīcībā ir ziņas gan par pieteicēja darba periodu, gan VAS „/Nosaukums/" obligāto iemaksu maksājumiem. Proti, pieteicējs laika posmā no 1996.gada 1.janvāra līdz 1998.gada 29.maijam ir bijis VAS „/Nosaukums/" darbinieks un viņam tikusi aprēķināta darba alga no 1996.gada janvāra līdz 1998.gada maijam. Tomēr saskaņā ar VSAA rīcībā esošo informāciju un kā redzams no lietā papildu iesniegtajiem dokumentiem, kas saistīti ar VAS „/Nosaukums/" likvidāciju, VAS „/Nosaukums/" tikai daļēji sniedzis ziņojumus par darbinieku darba ienākumiem, kā arī obligātos maksājumus sociālajai apdrošināšanai veicis tikai daļēji. Līdz ar to pieteicēja pensijas aprēķinā nav ņemta vērā pieteicēja faktiski nopelnītā darba alga no 1996.gada janvāra līdz 1997.gada augustam.

Administratīvā apgabaltiesa, izvērtējot Administratīvās rajona tiesas 2013.gada 19.decembra sprieduma motivāciju, atzīst, ka pirmās instances tiesa pareizi konstatēja apstākļus lietā un piemērojamās tiesību normas. Tā kā pirmās instances tiesas sprieduma pamatojums ir pareizs un pietiekams, apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto pievienojas tā motivācijai, to neatkārtojot.

[13] Apgabaltiesa papildus norāda, ka pieteicēja iesniegtajiem dokumentiem par darba devēja aprēķināto algu un apdrošināšanas iemaksām, kuras nav samaksātas, nav nozīmes, jo tikai apdrošināšanas iemaksu veikšana ir pamats vecuma pensijas pārrēķināšanai.

Līdz ar to izskatāmajā gadījumā pieteicējam nav no likuma izrietošas tiesības uz administratīvā akta izdošanu attiecībā uz vecuma pensijas pārrēķināšanu par laika periodu no 1996.gada janvāra līdz 1997.gada augustam.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307.pantu un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu par vecuma pensijas pārrēķināšanu par laika periodu no 1996.gada janvāra līdz 1997.gada augustam, ņemot vērā darba devēja aprēķināto darba algu.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente (personīgais paraksts) S.Gintere

Tiesneši (personīgais paraksts) I.Amona

(personīgais paraksts) L.Konošonoka